

KORXONALARNI MOLİYAVIY QO'LLAB QUVATLASHNI MEXANIZMLARI (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)

Mirzayev Zoir Toirovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

ORCID: 0009-0004-9630-0653

mirzayevz68@icloud.com

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyot erkinlashuvi va modernizatsiyasining hozirgi bosqichida korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirish nazariyasi va uslubiyotini takomillashtirish masalalari tadqiq etilgan. Mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish istiqbollari korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirish nazariyasi va uslubiyotini takomillashtirish ustunliklari hamda o'ziga xos xususiyatlari ilmiy asoslab berilgan. O'zbekiston Respublikasi korporativ moliya menejmenti tizimida korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirish nazariyasi va uslubiyotini takomillashtirish imkoniyatlari tadqiq etilgan hamda tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: korxonalar moliyaviy siyosati, korporativ moliyaviy menejment, korxonalar moliyasi, korxonalar faoliyatining moliyaviy ta'minoti, korxonalar moliyaviy holati, korxonalar moliyaviy barqarorligi, korxonalar moliyaviy xavfsizligi, strategik boshqaruv, konservativ usul, differensial, dominant soha, muqobillik, moliyaviy egiluvchanlik, raqobat pozitsiyasi.

МЕХАНИЗМЫ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ ПРЕДПРИЯТИЙ (НА ПРИМЕРЕ ОПЫТА ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН)

Мирзаев Зоир Тоирович

Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. В статье изучены проблемы совершенствования теории и методологии формирования финансовой политики предприятия на современном этапе либерализации и модернизации экономики в Республике Узбекистан. Научно обоснованы преимущества и особенности совершенствования теории и методологии формирования финансовой политики предприятия в перспективах социально-экономического развития страны. Изучены возможности совершенствования теории и методологии формирования финансовой политики компании в системе корпоративного финансового управления Республики Узбекистан и разработаны рекомендации.

Ключевые слова: финансовая политика предприятия, корпоративный финансовый менеджмент, финансы предприятия, финансовая поддержка предприятия, финансовое состояние предприятия, финансовая устойчивость предприятия, финансовая безопасность предприятия, стратегическое управление, консервативный метод, дифференциал, доминирующий сектор, альтернатива, финансовая гибкость, конкурентная позиция.

MECHANISMS OF FINANCIAL SUPPORT FOR ENTERPRISES (AS AN EXAMPLE OF THE EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES)

Mirzayev Zoir Toirovich

Tashkent State University of Economics

Abstract. *In the article, the problems of improving the theory and methodology of forming the financial policy of the enterprise at the current stage of economic liberalization and modernization in the Republic of Uzbekistan are studied. The advantages and specific features of improving the theory and methodology of the formation of the financial policy of the enterprise in the prospects of the socio-economic development of the country are scientifically substantiated. Possibilities of improving the theory and methodology of the formation of the company's financial policy in the corporate financial management system of the Republic of Uzbekistan were studied and recommendations were developed.*

Keywords: *enterprise financial policy, corporate financial management, enterprise finance, enterprise financial support, enterprise financial status, enterprise financial stability, enterprise financial security, strategic management, conservative method, differential, dominant sector, alternative, financial flexibility, competitive position.*

Kirish.

Iqtisodiyot modernizatsiyasi va liberallasuvi jarayoni, fiskal siyosat va korxonalar moliyaviy salohiyatini oshirish muammolarining keskinlashuvi va korporativ moliyaviy menejment taraqqiyotining samarali mexanizmlarini qo'llash ko'p jihatdan korxonalar moliyaviy siyosatini samarali shakllantirishga ham bevosita bog'liqdir. Mamlakatimizda mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab korxonalar moliyasini samarali boshqarishga qaratilgan moliya-soliq siyosati olib borilmoqda. Rivojlangan va izchil taraqqiy etayotgan davlatlar (Yaponiya, AQSh, Germaniya, Buyuk Britaniya, Xitoy va boshqalar) tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, korxonalar raqobatbardoshligi, barqaror rivojlanishi korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirishning samarali vositalarini qo'llashga to'raligicha bog'liqdir. Bunda tashqi muhitning ta'siri va raqobat korxonalarini o'zlarining moliyaviy salohiyatidan yanada samarali foydalanishga undamoqda.

Adabiyotlar sharhi.

Yaqin xorijiy davlatlarda korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirish nazariyasi va tashkil etish muammolarini tadqiq qilish takror ishlab chiqarishdan zamonaviy fanga o'tish bosqichida turibdi. Bularga misol tariqasida Granberg (2016), Gadjiev (2016), Lomakin (2017), Lisovlik (2017), Azoev (2015), Jixarevich (2014), Fatxutdinov (2016), Savelev (2016), Grinchel (2016) kabi olimlarning izlanishlarini keltirish mumkin (Гранберг, 2016).

O'zbekistonda B.Yu.Xodiev, B.B.Berkinov, I.L.Butikov, D.X.Suyunov, M.B.Xamidullin, A.A.Xoshimov, R.X.Karlibaeva, S.S.G'ulomov, R.I.Yaushev va boshqa olimlar o'z ilmiy ishlarida korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirish va uning milliy modeli shakllanishi bosqichlarining o'ziga xos bo'lgan afzallik va kamchiliklarini tavsiflashga katta e'tibor qaratgan (Гаджиев, 2016).

Mamlakatimizda korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirish nazariyasi va uslubiyotini tadqiq qilishning nazariy-uslubiy asosini korxonalarda korporativ boshqaruv va korporativ moliyaviy menejment, korporativ moliyani rejalashtirishni tashkil etish va boshqarishning vazifalari, korxonada moliyani strategik va taktik rejalashtirish metodologiyasini takomillashtirish konsepsiyalari tashkil etadi. Bu esa korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirish nazariyasi va uslubiyotini chuqurroq tadqiq etish va uning uslubiy jihatlari yanada takomillashtirishni taqozo etadi (Ломакин, 2017).

Korxonalar faoliyati samaradorligini ta'minlashda korporativ strategiyani shakllantirish va amalga oshirish istiqbolli moliyaviy rejalashtirishning asosi bo'lib xizmat qiladi. Bunda

korxonalar miqyosida moliyaviy strategiyani shakllantirish uchun, avvalo, moliya strategiyasining mohiyati, prinsiplarini tashkil etish bosqichlari va bu borada e'tibor qaratish lozim bo'lgan jihatlarni o'rganib chiqishni zarurat qilib qo'yadi. Shundan kelib chiqqan holda xo'jalik subyektlarida moliya strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish yuzasidan izlanishlar olib borgan olimlardan Rossiyalik iqtisodchi olim Lisovskaya (2009) kompaniya moliyaviy strategiyasini korxonalar moliyaviy rivojlanishiga salbiy ta'sir etuvchi omillarni neytrallashtirish va korxonaning real imkoniyatlarini boshqarib borish vositasi sifatida izohlaydi.

Yana bir iqtisodchi olim Bobkov (2009) tomonidan esa moliyaviy strategiya tushunchasi kengaytirilgan ma'noda va qat'iy yo'naltirilgan ma'noda ochib berilgan. Ya'ni bunda qat'iy yo'naltirilgan moliyaviy strategiya moliyaviy natijaga erishish uchun moliyaviy faoliyatni tashkil etishning aniq maqsad va vazifalari tizimini o'zida aks ettiradi. Moliyaviy strategiyaning kengaytirilgan ma'nosi esa moliyaviy strategiyani bevosita boshqa funksional strategiyalar (investitsion, marketing, ishlab chiqarish va boshqalar) bilan o'zaro bog'liqlikda ekanligi bilan izohlanadi.

Shuningdek, ukrainalik iqtisodchi olim Blank (2004) tomonidan "Moliyaviy strategiya korxonaning muhim funksional strategiyalaridan biri bo'lib, tashqi vositalar o'zgaruvchanligi sharoitida uzoq muddatli moliyaviy maqsadlarni shakllantirish, ular muvaffaqiyatini ta'minlashning eng samarali yo'llarini tanlash, moliyaviy resurslarni shakllantirish va ulardan foydalanish yo'nalishlarini korrekcirovka qilish yo'lida moliyaviy faoliyat va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirishning barcha asosiy yo'nalishlarini ta'minlashni o'zida aks ettiradi", deya izohlanadi.

Biroq shuni alohida ta'kidlash joizki, mamlakatimizda olib borilayotgan ilmiy tadqiqot ishlarida aksizosti tovarlarni soliqqa tortish amaliyoti hamda aksiz solig'i ma'muriyatchiligi mavzusi juda kam o'rganilgan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu maqolada qiyosiy tahlil hamda induksiya va deduksiya baholash usullaridan foydalanildi. Qiyosiy usuldan foydalanilib, korxonalarni qo'llab quvatlashni moliyaviy mexanizmlarini takomillashtirish amaliyotini samarali boshqarishda kreativ yondashuvlarning amaliy ahamiyatini yoritish bo'yicha ilmiy xulosalar berildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Korxonalarni qo'llab-quvvatlashning moliyaviy mexanizmlari uzoq tarixga ega bo'lib, vaqt o'tishi bilan turli sharoitlarda korxonalar ehtiyojlarini qondirish uchun rivojlanadi. Amerika Qo'shma Shtatlari (19-asr) Qo'shma Shtatlar 1800-yillarda banklar va kredit uyushmalari kabi moliyaviy institutlarning tashkil etilishini ko'rdi, ular biznesga kreditlar berishni boshladilar. Venchur kapitali tushunchasi 20-asr o'rtalarida startaplarni moliyalashtirish uchun paydo bo'lgan. Germaniya (19-asr oxiri) Kooperativ banklarning (Volksbanken) tashkil etilishi mahalliy biznesni, ayniqsa qishloq joylarda qo'llab-quvvatlashga qaratilgan edi. Ikkinchi jahon urushidan keyingi davr Yaponiya (1950-yillar) Yaponiya hukumati Ikkinchi jahon urushidan keyin sanoat o'sishi va qayta qurishni qo'llab-quvvatlash uchun Yaponiya taraqqiyot banki kabi moliyaviy mexanizmlarni joriy qildi. Evropa (1950-1970-yillar) Ko'pgina Evropa mamlakatlari urushdan keyin iqtisodiy tiklanish davrida KO'Kni qo'llab-quvvatlash uchun davlat tomonidan moliyalashtiriladigan moliyaviy dasturlarni ishlab chiqdi, jumladan grantlar, kreditlar va subsidiyalar. Bangladeshda mikromoliya (1970-1980 yillar) Muhammad Yunus tomonidan asos solingan Grameen banki kam ta'minlangan tadbirkorlarga qashshoqlikdan xalos bo'lish va iqtisodiy taraqqiyotni qo'llab-quvvatlash maqsadida kichik kreditlar berib, mikromoliyalashtirishga asos solgan. Rivojlanayotgan bozorlar (1990-2000 yillar) Lotin Amerikasi, Afrika va Osiyo mamlakatlari ko'pincha Jahon banki va mintaqaviy taraqqiyot banklari kabi xalqaro tashkilotlarning ko'magida

mikromoliyalash va kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini qo'llashni boshladi. Globallashuv va texnologiya (2000-yillardan hozirgi kungacha) Fintechning yuksalishi global miqyosdagi korxonalar uchun kapitalga kirishni osonlashtiradigan tengdoshga kreditlash platformalari va kraudfanding kabi yangi moliyaviy mexanizmlarni keltirib chiqardi. Korxonalarini qo'llab-quvvatlashning moliyaviy mexanizmlari tarix davomida turli tashabbuslardan kelib chiqqan bo'lsa-da, ularning rivojlanishiga iqtisodiy kontekst, hukumat siyosati va turli mamlakatlardagi biznes ehtiyojlari katta ta'sir ko'rsatgan. Bugungi kunda bu mexanizmlar butun dunyo bo'ylab tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy o'sish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Korxonalarini qo'llab-quvvatlashning moliyaviy mexanizmlari turli shakllarda bo'lib, ularning har biri biznesni rivojlantirishning turli bosqichlariga, xavf profillariga va moliyalashtirish ehtiyojlariga moslashtirilgan.

1. Kapitalni moliyalashtirish: Investorlar o'z kapitali (egalik ulushi) evaziga yuqori o'sish potentsialiga ega bo'lgan boshlang'ich yoki boshlang'ich bosqichdagi korxonalariga kapital beradilar. Yuqori daromadli shaxslar o'z kapitali yoki konvertatsiya qilinadigan qarz evaziga startaplarga sarmoya kiritadilar, ko'pincha erta bosqichda. Xususiy sarmoya firmalarining investitsiyalari, ko'pincha etuk kompaniyalarga. Bu sotib olish yoki o'sish sarmoyasini o'z ichiga olishi mumkin. Ko'p sonli odamlardan, odatda onlayn platformalar orqali kichik miqdorda pul yig'ish. Bu mukofotlar yoki tenglik evaziga bo'lishi mumkin. Kompaniya o'z aksiyalarini birinchi marta ommaga taqdim etadi va ommaviy sotiladigan kompaniyaga aylanadi. Bu, odatda, keng ko'lamlı moliyalashtirishni qidirayotgan tashkil etilgan korxonalar uchun.

2. Qarzlarni moliyalashtirish Banklar tomonidan odatda belgilangan muddatlar va foiz stavkalari bilan beriladigan an'anaviy kreditlar. Kompaniyalar kreditni keyinchalik foizlar bilan qaytarishni va'da qilib, investorlardan mablag' jalb qilish uchun korporativ obligatsiyalar chiqarishi mumkin. Kichik biznesga, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda yoki yetarli darajada xizmat ko'rsatmayotgan tadbirkorlarga beriladigan kichik kreditlar, odatda an'anaviy bank kreditlariga qaraganda ancha moslashuvchan shartlar bilan. Yetkazib beruvchilar korxonalariga tovarlarni kreditga sotib olishga ruxsat berishadi, to'lovni keyinroq (odatda 30, 60 yoki 90 kun ichida) to'lash to'g'risida kelishuv. Jismoniy shaxslar yoki guruhlar an'anaviy moliya institutlarini chetlab o'tib, onlayn platformalar orqali biznesga kreditlar beradi.

3. Grantlar va subsidiyalar. Odatda tadqiqot va ishlanmalar, innovatsiyalar yoki ish o'rinlari yaratish uchun biznesni qo'llab-quvvatlash uchun hukumatlar (mahalliy, milliy yoki xalqaro) tomonidan taqdim etiladigan mablag'lar. Muayyan faoliyat yoki investitsiyalar (masalan, qayta tiklanadigan energiya loyihalari, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi) xarajatlarini kamaytirish uchun hukumatlar yoki boshqa tashkilotlar tomonidan ko'rsatiladigan moliyaviy yordam. Jamg'armalar, notijorat yoki xalqaro tashkilotlar tomonidan muayyan ijtimoiy, ekologik yoki jamoat maqsadlariga javob beradigan korxonalarini qo'llab-quvvatlash uchun grantlar.

4. Gibrıd moliyalashtirish. Muayyan sharoitlarda o'z kapitaliga aylantirilishi mumkin bo'lgan qarz shakli, odatda startaplardan va dastlabki bosqichdagi korxonalar tomonidan baholash muhokamalarini kechiktirish uchun ishlatiladi. Investorlar oldindan belgilangan miqdor qaytarilgunga qadar kompaniyaning davom etayotgan yalpi daromadlarining bir foizi evaziga kapital beradilar. Odatda boshlang'ich bosqichidan tashqarida bo'lgan, ammo an'anaviy bank kreditlari yoki aksiyadorlik mablag'lari uchun hali mos kelmasligi mumkin bo'lgan rivojlanayotgan korxonalar tomonidan qo'llaniladigan qarz va aksiyadorlik moliyasining gibrıdidir.

5. Muqobil moliyalashtirish. Debitorlik qarzlarni (hisob-kitoblarni) uchinchi shaxsga (faktor) zudlik bilan pul oqimi evaziga chegirma bilan sotish. Lizing: Uskunalar yoki mulkni to'g'ridan-to'g'ri sotib olish o'rniga ijaraga olish, biznesni yanada moslashuvchan moliyalashtirish imkoniyatlari bilan ta'minlash. Yetkazib beruvchilar uchun to'lov shartlarini

uzaytirishni yoki korxonalariga ta'minot zanjiridagi schyot-fakturalar bo'yicha moliyalashtirishni ta'minlash imkonini beradigan moliyalashtirish. Kredit uchun garov sifatida garovga qo'yilgan kompaniyaning tovar-moddiy zaxiralari qiymatidan qarz olish.

6. Hukumat va taraqqiyotni moliyalashtirish. Rivojlanayotgan bozorlarda rivojlanishga yo'naltirilgan biznesni uzoq muddatli moliyalashtirishni ta'minlaydigan hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan institutlar. Hukumatlar va xususiy korxonalar o'rtasida ko'pincha yirik infratuzilma yoki davlat xizmatlari loyihalariga qaratilgan hamkorlikdagi korxonalar. Eksport krediti: xalqaro savdo bilan shug'ullanuvchi kompaniyalariga moliyaviy yordam ko'pincha xavflarni boshqarish va tashqi bozorlarga kirish to'siqlarini kamaytirishga yordam beradi.

7. Boshqa mexanizmlar. Shaxsiy jamg'armalar yoki biznesning o'zi tomonidan ishlab chiqarilgan daromadlardan foydalangan holda biznesni moliyalashtirish. Bu boshlang'ich yoki kichik biznes uchun odatiy holdir. Oila va do'stlarni moliyalashtirish: ko'pincha norasmiy shartlar va tenglik evaziga oila a'zolari va do'stlari kabi shaxsiy aloqalardan mablag'larni ta'minlash.

Ushbu mexanizmlarning har biri biznes bosqichiga, sanoatga va kompaniyaning o'ziga xos ehtiyojlariga qarab o'zining ijobiy va salbiy tomonlariga ega. Ko'pincha korxonalar o'z maqsadlariga erishish uchun bir nechta moliyaviy vositalarning kombinatsiyasidan foydalanadilar.

Bundan tashqari, korxonalar moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari strategiyasi to'g'ri moliyalashtirish turini biznes ehtiyojlari, bosqichi va maqsadlariga moslashtirish muhim ahamiyatga egadir. Xususan, bu xavfni minimallashtirish, xarajatlarni boshqarish va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash bilan birga o'sish potentsialini maksimal darajada oshiradigan moliyaviy vositalarni tanlashni o'z ichiga oladi. Korxonalar moliyalashtirish uchun moliyaviy mexanizmlarni samarali qo'llash bo'yicha asosiy strategiyalar:

1. Moliyalashtirish turini biznes bosqichi va risk profiliga moslashtirish.

Dastlabki bosqichdagi korxonalar (startuperlar). Ushbu bosqichda korxonalar ko'pincha yuqori xavfga ega va hali sezilarli daromad keltirmasligi mumkin. Asosiy e'tibor mahsulotlarni yaratish, bozorlarni sinab ko'rish va keng ko'lamlil operatsiyalarni amalga oshirish uchun mablag' to'plashga qaratilgan. Aktsiyalarni moliyalashtirish (masalan, farishta investitsiyalari, venchur kapitali), kraudfanding va innovatsiyalar va ilmiy-tadqiqot ishlari uchun grantlar. Zudlik bilan to'lashni talab qilmaydigan va o'sish va mahsulot rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydigan xavfsiz moliyalashtirish.

Korxonalar ko'lamini kengaytirmoqda, daromad keltirmoqda va o'z faoliyatini kengaytirish, yangi bozorlarga kirish yoki kattaroq uskunalar yoki iste'dodlarga sarmoya kiritish uchun kapital kerak bo'lishi mumkin. Aktsiyadorlik kapitali (venchur kapitali, xususiy kapital) va qarz moliyalashtirish (bank kreditlari, savdo krediti va daromadga asoslangan moliyalashtirish) aralashmasi. Kengaytirish uchun moslashuvchan kapitalni qo'llab-quvvatlash, shu bilan birga egalik huquqini kamaytirish (aktsiyadorlar uchun) yoki leverajni boshqarish (qarz investorlari uchun). Korxonalar yanada barqaror va doimiy daromad keltiradi. Ular strategik xaridlar, xalqaro kengayish yoki innovatsiyalar uchun kapital izlashlari mumkin. Afzal mexanizmlar: qarzni moliyalashtirish (korporativ obligatsiyalar, bank kreditlari), mezzanin moliyalashtirish va foydani qayta investitsiyalash. Moliyaviy leverageni optimallashtirish, kapital xarajatlarini boshqarish va o'sish va operatsion samaradorlikni moliyalashtirish uchun foydadan foydalanish.

2. Qarz va kapitalni moliyalashtirishni muvozanatlash. Biznes egalik huquqidan voz kechmasdan o'sish uchun qarzdin foydalanishi mumkin. Qarz, kompaniya barqaror pul oqimiga ega bo'lgan va belgilangan to'lovlarni amalga oshirishi mumkin bo'lgan foydali vositadir. Biznesni to'liq nazorat qilish va egalik qilish. Foiz to'lovlari soliqqa tortiladi. Muntazam to'lovlar pul oqimini keskinlashtirishi mumkin. Agar biznes yaxshi ishlamasa, u moliyaviy qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. O'z kapitali orqali kapitalni ko'paytirish korxonalariga qaytarilish xavfidan qochishga yordam beradi. Bu katta pul oqimlari yoki aktivlari

bo'lmagan yuqori o'sish yoki erta bosqichdagi korxonalar uchun ideal. To'lov majburiyatlari yo'q. Investorlar ko'pincha tajriba va tarmoqlarni olib kelishadi. Egalik, nazorat va qaror qabul qilishning susayishi. Aksiyadorlar odatda investitsiyalardan yuqori daromad olishni kutishadi, bu esa kompaniyaga bosim o'tkazishi mumkin. Kompaniyalar ko'pincha risk va daromadni muvozanatlash uchun qarz va kapitalning kombinatsiyasidan foydalanadilar. Masalan, konvertatsiya qilinadigan qarz korxonalariga kapitalni to'plash imkonini beradi, shu bilan birga mulk huquqini kamaytirishni keyingi bosqichga kechiktiradi. Maqsad esa nazoratni ushlab turish va kapital xarajatlarini minimallashtirish o'rtasidagi muvozanatni saqlash.

3. Davlat yordami va imtiyozlaridan foydalanish strategiyasi. Hukumatlar tadbirkorlik, innovatsiyalar va ish o'rinlari yaratishni rag'batlantirish uchun ko'pincha grantlar, subsidiyalar va past foizli kreditlar taklif qiladi. Ushbu qo'llab-quvvatlash, ayniqsa, startaplar, rivojlanayotgan tarmoqlardagi bizneslar yoki ijtimoiy va ekologik muammolarni hal qilayotganlar uchun qimmatlidir.

Afzal mexanizmlar. Davlat grantlari (toza energiya va boshqalar uchun), subsidiyalar, eksport kreditlari va soliq imtiyozlari. Maqsad esa moliyaviy xavfni va investitsiya xarajatlarini, xususan, milliy iqtisodiy yoki ijtimoiy ustuvorliklarga mos keladigan sektorlarda (masalan, yashil texnologiyalar, ijtimoiy korxonalar) kamaytirish.

4. Qisqa muddatli moliyalashtirish bilan pul oqimini boshqarish strategiyasi: Operatsiyalarning uzluksiz ishlashini ta'minlash uchun korxonalar tez-tez pul oqimlaridagi bo'shliqlarni qoplash uchun qisqa muddatli moliyalashtirishga muhtoj bo'ladi, masalan, etkazib beruvchilarga to'lash yoki talabning mavsumiy tebranishlarini boshqarish. Savdo krediti, faktoring, hisob-fakturani moliyalashtirish va qisqa muddatli kreditlar. Uzoq muddatli qarz yoki kapitalni susaytirmasdan likvidlikni saqlash va aylanma mablag'larni boshqarishni yaxshilash.

5. Moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish strategiyasi: Yagona moliyalashtirish manbasiga tayanish. Turli xil moliyaviy tuzilma o'zgaruvchan foiz stavkalari yoki bozor sharoitlari kabi risklarni yumshata oladi. Afzal mexanizmlar o'z kapitali (venchur kapitali, kraudfanding) va qarz (kreditlar, obligatsiyalar, P2P kreditlash) aralashmasi. Bundan tashqari, daromadga asoslangan moliyalashtirish yoki konvertatsiya qilinadigan qarz kabi gibril moliyalashtirish variantlari ko'rib chiqilishi mumkin. Maqsad moliyaviy moslashuvchanlik va barqarorlikni ta'minlash, biznesga o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish, xavflarni boshqarish va operatsiyalarni muammosiz davom ettirish imkonini beradi.

6. Strategik hamkorlik bilan uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qilish strategiyasi unda investorlar yoki korporativ hamkorlar bilan strategik ittifoq tuzish nafaqat moliyaviy kapitalni, balki tarmoqlarga, tajribaga va qo'shimcha bozor imkoniyatlariga kirishni ham ochib beradi. Afzal mexanizmlar qo'shma korxonalar, davlat-xususiy sheriklik (PPP) va uzoq muddatli investitsiyalar. Maqsad o'zaro rivojlanish uchun resurslar va tajribani birlashtirgan holda biznes va uning hamkorlari o'rtasida sinergiya yaratish.

7. Kapitalni optimallashtirish xarajatlari strategiyasi kompaniyaning kapital tuzilishi uzoq muddatda tejamkor va barqaror bo'lishini ta'minlash. Afzal mexanizmlari bozor sharoitlari qulay bo'lganda arzon qarzlardan (masalan, bank kreditlari, obligatsiyalar) va biznes egalik huquqini susaytirishi mumkin bo'lgan yuqori o'sish bosqichlarida o'z mablag'larini moliyalashtirish. Maqsad moslashuvchanlik va uzoq muddatli o'sish uchun kapital strukturasi optimallashtirish bilan birga kapitalning umumiy qiymatini minimallashtirish.

8. Investorlar uchun chiqish strategiyasi. Har bir moliyaviy mexanizm investorlarning investitsiyadan qanday chiqib ketishini hisobga olishi kerak. Bu, ayniqsa, sarmoyadan daromad olishni kutayotgan aksiyadorlar (masalan, venchur kapitali, farishta investorlari) uchun juda muhimdir. Afzal mexanizmlar IPO, yirikroq firma tomonidan sotib olish yoki ikkilamchi bozorda sotish. Maqsad investorning daromadini maksimal darajada oshiradigan va biznes uchun likvidlikni ta'minlaydigan aniq chiqish strategiyasini rejalashtirish.

9. Moliyalashtirishda innovatsiya va moslashuv strategiya bunda yangi moliyaviy texnologiyalar va platformalar paydo bo'lishi bilan korxonalar raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun innovatsion moliyalashtirish mexanizmlarini qo'llashlari mumkin. Afzal mexanizmlar kraudfanding, blokcheynga asoslangan moliyalashtirish (masalan, tokenizatsiya) va tengdoshga kreditlash. Maqsad kapitalning yangi manbalariga kirish, operatsiyalarni soddalashtirish va biznesning tezkorligini oshirish uchun rivojlanayotgan moliyaviy texnologiyalardan foydalanish.

10. Barqarorlik va ta'sirga e'tibor qarating strategiyasi bugungi kunda ko'pgina korxonalar barqarorlik, ijtimoiy ta'sir va atrof-muhitga nisbatan mas'uliyatni birinchi o'ringa qo'yishadi, bu esa ular amalga oshiradigan moliyaviy mexanizmlarga ta'sir qiladi. Afzal mexanizmlar ta'sirli investitsiya, yashil obligatsiyalar, ESG (Atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv) moliyalashtirish va ijtimoiy korxonalarni moliyalashtirish. Maqsad uzoq muddatli barqarorlik maqsadlariga javob beradigan moliyaviy daromadlarni ta'minlash bilan birga kompaniya qadriyatlariga mos keladigan investorlarni jalb qilish.

Xulosa esa moliyaviy mexanizmlarni tanlashning umumiy strategiyasi biznes maqsadlariga, uning hayot tsiklidagi bosqichiga va u o'z zimmasiga olishga tayyor bo'lgan xavf darajasiga mos kelishi kerak. Muvaffaqiyatli moliyaviy qo'llab-quvvatlash strategiyalari moslashuvchan, o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashadi va turli moliyalashtirish variantlari bilan bog'liq xarajatlar va xavflarni muvozanatlashda o'sishni maksimal darajada oshirishga mo'ljallangan. Korxonalar ko'pincha moliyaviy tuzilmalarini optimallashtirish va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash uchun bir nechta mexanizmlarni birlashtiradi.

Qo'shma Shtatlarda korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari davlat dasturlari, xususiy sektor tashabbuslari va moliyaviy bozorlar kombinatsiyasi orqali o'rnatiladi. Ushbu mexanizmlar tadbirkorlik, innovatsiyalar va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga qaratilgan holda, startaplardan tortib yirik korporatsiyalargacha bo'lgan rivojlanishning turli bosqichlarida biznesga yordam berish uchun mo'ljallangan.

1. Davlat dasturlari va tashabbuslari Qo'shma Shtatlardagi korxonalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash odatda turli federal, shtat va mahalliy dasturlar orqali amalga oshiriladi, ularning aksariyati muayyan davlat idoralari tomonidan boshqariladi. Ushbu dasturlar kirish uchun to'siqlarni kamaytirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish, ish o'rinlari yaratish va iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishga qaratilgan. Kichik biznes boshqaruvi (SBA) kichik biznesni qo'llab-quvvatlash uchun mas'ul bo'lgan AQShning markaziy davlat agentligidir. Uning dasturlariga quyidagilar kiradi. SBA ishtirokchi kreditorlar tomonidan kichik biznesga berilgan kreditlarni kafolatlaydi. Asosiy kredit dasturlari orasida 7(a) Kredit dasturi (eng keng tarqalgan kredit dasturi), 504 Kredit dasturi (uskunalar va ko'chmas mulk sotib olish uchun) va Mikrokredit dasturi (juda kichik biznes uchun). Tabiiy ofatlar yuz berganda, SBA korxonalariga ularni tiklashga yordam berish uchun past foizli kreditlar beradi. Ijtimoiy yoki iqtisodiy nochor shaxslarga tegishli bo'lgan bizneslarga biznesni rivojlantirishga yordam beradi, shu jumladan davlat shartnomalaridan foydalanish imkoniyati. SBA ning roli: Kreditlarni kafolatlash va maslahat va maslahat berish orqali SBA kichik korxonalariga an'anaviy kreditorlar orqali olinmaydigan mablag'lar va resurslardan foydalanishga yordam beradi. Turli federal agentliklar innovatsiyalar, tadqiqot va ishlanmalar kabi muayyan biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun grantlar beradi. Ba'zi asosiy grant dasturlari texnologiyaga asoslangan sektorlarda ilmiy-tadqiqot ishlarini moliyalashtirishni ta'minlaydigan Kichik biznes innovatsion tadqiqotlari (SBIR) va Kichik biznes texnologiyalari transferi (STTR) dasturlarini o'z ichiga oladi. Ko'pgina shtat va mahalliy hukumatlar mahalliy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish yoki innovatsiyalarni moliyalashtirish uchun grantlar taklif qilishadi. Ushbu grantlar ko'pincha muayyan tarmoqlar yoki mintaqaviy maqsadlarga moslashtiriladi. Tadqiqot va ishlanmalar (R&D) soliq krediti: malakali tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanuvchi AQSH korxonalari ilmiy-tadqiqot xarajatlarini qoplash uchun soliq imtiyozlarini olish imkoniyatiga ega. Qiyinchilikka duchor bo'lgan jamoalarga sarmoya

kiritishni rag'batlantirishga qaratilgan, belgilangan Imkoniyat zonalariga investitsiya kiritgan korxonalar soliq imtiyozlarini, shu jumladan kapital daromadlari bo'yicha soliq imtiyozlari bor. Ko'pgina shtatlar mahalliy ishga yollash, infratuzilma va ish o'rinlarini yaratishga sarmoya kiritadigan korxonalar uchun soliq imtiyozlarini taklif qiladi. AQSh eksport-import banki (EXIM) va AQSh. Xalqaro taraqqiyot moliya korporatsiyasi (DFC) AQSH korxonalariga tovarlar va xizmatlarni eksport qilishda yordam berish uchun moliyalashtirish va sug'urta bilan ta'minlaydi. Bunga quyidagilar kiradi. Eksport kreditlarini sug'urtalash: korxonalarni xorijiy mijozlar tomonidan to'lanmaslik xavfidan himoya qilish. Aylanma mablag'lar bo'yicha kredit kafolatlari: korxonalarining eksport shartnomalarini bajarish qobiliyatini moliyalashtirish.

2. Xususiy sektor va venchur kapitali. AQSHdagi xususiy sektor korxonalariga, xususan venchur kapitali, xususiy kapital va kraudfanding platformalari orqali moliyaviy yordam ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi. Venchur kapitali (VC) firmalari o'z kapitali evaziga dastlabki bosqichdagi, yuqori o'suvchi kompaniyalarga sarmoya kiritadilar. Ushbu sarmoyadorlar tezda kengayish va sezilarli daromad keltirish imkoniyatiga ega bo'lgan korxonalarni qidirmoqdalar. AQSHdagi VC landshafti juda katta, Sequoia Capital, Benchmark Capital va Andreessen Horowitz kabi firmalar texnologik startaplarni moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ko'pincha "farishtalar" deb ataladigan yuqori daromadli investorlar, odatda kompaniya an'anaviy kreditlar yoki yirik VC firmalari uchun juda xavfli bo'lgan erta bosqichda, o'z kapitali evaziga startaplarga sarmoya kiritadilar. Bu mexanizmlar, ayniqsa, texnologiya, biotexnologiya va boshqa innovatsiyalarga asoslangan tarmoqlarda yuqori xavf, yuqori mukofotli startaplar uchun juda muhimdir. AQSh dunyodagi eng rivojlangan VC ekotizimlaridan biriga ega. Xususiy kapital (PE) Ushbu firmalar ko'pincha sotishdan yoki kompaniyani ommaga chiqarishdan oldin rentabellikni oshirish yoki o'sishni osonlashtirish maqsadida tashkil etilgan korxonalariga sarmoya kiritadilar. Leveraged Buyouts (LBOs): firmalari ko'pincha LBO'lar bilan shug'ullanadilar, bu erda ular qarz va kapitalning kombinatsiyasidan foydalangan holda kompaniyani sotib oladilar. Xususiy kapital odatda miqyosni kengaytirish, qayta qurish yoki likvidlik hodisasidan o'tishni istagan etuk kompaniyalarga qaratilgan. Kickstarter, Indiegogo, GoFundMe va CrowdStreet kabi platformalar orqali korxonalar ko'p sonli individual investorlardan kapital to'plashlari mumkin. Aktsiyadorlik kraudfandingda investorlar o'zlarining moliyaviy hissalarini evaziga biznesning ulushini oladilar. Tadbirkorlar moliyaviy yordam evaziga mahsulot yoki xizmatlarga erta kirishni taklif qilish orqali ham pul to'plashlari mumkin. Crowdfunding korxonalariga an'anaviy moliyalashtirish manbalariga muqobil taklif qiladi va ularga mijozlar yoki tarafdorlar bilan bevosita muloqot qilish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, jozibali mahsulotlar yoki sabablarga ega startaplar uchun foydalidir.

3. Kapital bozorlari (ommaviy takliflar va qarzlarni chiqarish) ko'proq tashkil etilgan korxonalar uchun davlat kapital bozorlariga kirish o'sish, sotib olish yoki kengaytirishni moliyalashtirish uchun katta miqdorda pul yig'ish usulini beradi.

4. Bank moliyalashtirish tadbirkorlik sub'ektlari, ayniqsa, pul oqimi va aktivlarini tashkil etganlar uchun muhim moliyalashtirish manbai bo'lib qolmoqda. Korxonalar uskunalar sotib olish yoki operatsiyalarni kengaytirish kabi muayyan investitsiyalar uchun kredit olishlari mumkin. Ular kapitalga moslashuvchan, aylanma kirishni ta'minlaydi, bu pul oqimlarining o'zgarishini boshqarish uchun ishlatilishadi. Bular kam ta'minlangan bozorlar va aholiga moliyaviy xizmatlar ko'rsatadigan ixtisoslashgan tashkilotlar bo'lib, ko'pincha kam daromadli yoki ozchilikka tegishli bizneslarga e'tibor qaratadi.

5. Ijtimoiy ta'sir va ESGni moliyalashtirish. Atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) omillariga qiziqish ortib borishi ijtimoiy mas'uliyatli investitsiyalarga yo'naltirilgan moliyalashtirish mexanizmlarini ishlab chiqishga olib keldi. Bu qayta tiklanadigan energiya yoki barqaror infratuzilma kabi ekologik toza loyihalarni moliyalashtirish uchun maxsus foydalaniladigan qarz vositalaridir. Ular qashshoqlik, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi ijtimoiy muammolarni hal qilishga qaratilgan loyihalarni moliyalashtirish uchun ishlatiladi.

Xulosa qilib aytganda, AQSHda korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari davlat dasturlari, xususiy investitsiyalar va kapital bozorlariga kirish orqali o'rnatiladi. Ushbu mexanizmlar barcha o'lchamdagi, tarmoqlar va o'sish bosqichlaridagi korxonalar uchun mo'ljallangan. SBA, grantlar va soliq imtiyozlari kabi davlat idoralari kichik biznesga jiddiy yordam beradi, shu bilan birga venchur kapitali, xususiy kapital, kraudfanding va davlat bozorlari innovatsiyalar va miqyosni moliyalashtirishni ta'minlaydi. Ushbu mexanizmlarni birlashtirgan holda, AQSHdagi korxonalar, xoh startup bo'lsin, xoh tashkil etilgan korporatsiyalar bo'lsin, muvaffaqiyatga erishish va o'sish uchun zarur bo'lgan kapitalga ega.

Bundan tashqari, Xitoyda korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari hukumat siyosati, davlat va xususiy moliya institutlari, shuningdek, kapital bozorlari kombinatsiyasi bilan shakllanadi. Hukumat, xususan, strategik tarmoqlar, startaplar va kichik va o'rta korxonalar (KO'B) uchun moliyaviy yordamni tashkil etish va yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. Xitoy hukumati ham markaziy, ham mahalliy darajada korxonalarni turli siyosatlar, moliyaviy vositalar va rivojlanish tashabbuslari orqali qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Davlat banklari va taraqqiyot moliyasi Xitoyning Industrial and Commercial Bank of China (ICBC), China Construction Bank (CCB) va Bank of China (BOC) kabi yirik banklari davlatga tegishli bo'lib, korxonalarni moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. . Bu banklar odatda kredit olmoqchi bo'lgan tadbirkorlik sub'yektlarining birinchi aloqa nuqtasi bo'lib, ular ayniqsa yirik davlat korxonalari va strategik sektorlarni moliyalashtirishda faol ishtirok etadilar. Xitoyda tijorat banklaridan tashqari, asosiy tarmoqlar uchun uzoq muddatli moliyalashtirishni ta'minlaydigan bir nechta rivojlanish moliya institutlari (DFI) mavjud. Masalan, Xitoy taraqqiyot banki (CDB) va Xitoy eksport-import banki (EXIM bank) infratuzilma, innovatsiya va eksport bilan bog'liq loyihalarni moliyalashtirish uchun foydalaniladi. Siyosat banklari: Tijorat va rivojlanish banklaridan tashqari, Xitoy Xalq banki (PBoC) kengroq moliyaviy muhitga, jumladan, foiz stavkalari, kreditlash kvotalari va biznes likvidligiga ta'sir qiluvchi pul-kredit siyosatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Xitoy hukumati yuqori texnologiyali sanoatni rivojlantirish milliy jamg'armasi va Xitoy innovatsion jamg'armasi kabi innovatsiyalar va texnologik rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun bir qator fondlar yaratdi. Ushbu mablag'lar startaplarni, xususan, yuqori texnologiyalar, yashil energiya, sun'iy intellekt va biotexnologiya sohaslarini moliyalashtirish uchun ishlatiladi. Hukumat qayta tiklanadigan energiya, texnologiya va ilg'or ishlab chiqarish kabi muayyan sohalardagi kompaniyalarga subsidiyalari, grantlar va soliq imtiyozlari beradi. Jumladan, Xitoyda ishlab chiqarilgan 2025 tashabbusi turli moliyaviy yordamlar orqali yuqori texnologiyali sanoatni rivojlantirishga ko'maklashishga qaratilgan.

2. Xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari. Hukumat dasturlari bilan bir qatorda, Xitoyning xususiy moliya sektori, ayniqsa venchur kapitali, xususiy kapital va kraudfanding kabi sohalarda jadal rivojlanmoqda. Xususiy sektor rivojlanishning turli bosqichlarida biznesni moliyalashtirish uchun hukumat tashabbuslari bilan birga ishlaydi.

3. Kapital bozorlari (aksiya va obligatsiyalar bozori). Xitoyning davlat va xususiy kapital bozorlari korxonalariga kapital va qarz vositalari orqali moliyalashtirish imkoniyatini taklif qiladi. Fond bozorlari Shanxay fond birjasi (SSE) va Shenzhen fond birjasi (SZSE) Xitoyning ikkita asosiy fond birjasi bo'lib, kompaniyalar o'z aksiyalarini birlamchi ommaviy taklif (IPO) orqali ro'yxatga olishlari mumkin. Ushbu birjalarda sarmoya to'playdigan kompaniyalar odatda yirikroq, ko'proq tashkil etilgan firmalardir, ammo kichikroq texnologik startaplarning mavjudligi ham ortib bormoqda. Yulduzli bozor (STAR): 2019-yilda Shanxay fond birjasida ishga tushirilgan STAR yuqori texnologiyali va innovatsion korxonalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan yangi texnologiyaga yo'naltirilgan kengashdir. Bu Xitoyning NASDAQga ekvivalenti sifatida ko'riladi, ayniqsa texnologiya, biotexnologiya va yarimo'tkazgichlar sohaslarida erta bosqichda, yuqori o'sishda bo'lgan kompaniyalarga mo'ljallangan.

4. Bankni moliyalashtirish va muqobil kreditlash. An'anaviy moliya institutlari, xususan, tijorat banklari, bankdan tashqari va muqobil kreditlash mexanizmlari o'sib borayotgan bo'lsa-

da, Xitoyda moliyalashtirishning asosiy manbai bo'lib qolmoqda. Xitoyning davlat va xususiy tijorat banklari korxonalariga, odatda, Xitoy Xalq Banki (PBoC) tomonidan tartibga solinadigan foiz stavkalari va shartlari bilan kreditlar beradi. Yirik korxonalar qulay moliyalashtirish shartlariga ega bo'lishi mumkin, kichik va o'rta biznes esa arzon kredit olishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Hukumat va tijorat banklari ko'pincha kapitalga kirishda qiynalayotgan kichik va o'rta biznesga yordam berish uchun maxsus kredit dasturlarini joriy qildilar. Xitoy bank faoliyatini tartibga solish komissiyasi (CBRC) va PBoC banklarni qulay foiz stavkalari yoki kafolatlar berish orqali kichik va o'rta biznesni kreditlashga undaydigan dasturlarni boshladi.

5. Xorijiy investitsiyalar va qo'shma korxonalar. Xitoy xorijiy investitsiyalarni, xususan, yuqori texnologiyali va strategik sohalarga faol ravishda rag'batlantirmoqda. Chet el korxonalari qo'shma korxonalarini, to'liq xorijiy korxonalarini (WFOE) tashkil etishi yoki kapital va bozorlarga kirish uchun Xitoy firmalariga investitsiya kiritishi mumkin. Belt and Road Initiative (BRI): Ushbu xalqaro infratuzilma va investitsiya dasturi, shuningdek, qo'shma korxonalar va hamkorliklar orqali Xitoy kompaniyalariga moliyaviy oqimlarni osonlashtiradi.

Xulosa qilib aytganda, Xitoyda korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari kapitalni strategik tarmoqlarga, innovatsiyalarga va kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga yo'naltirishda faol rol o'ynaydigan hukumat tomonidan chuqur ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekistonda korxonalarini qo'llab-quvvatlashning moliyaviy mexanizmlari, xususan, mamlakatning markazlashgan rejali iqtisodiyotdan bozorga yo'naltirilgan tizimga o'tish davrida bir qancha mamlakatlarning turli modellari va amaliyotlari ta'sirida bo'ldi. O'zbekiston 1991-yilda mustaqillikka erishgach, kichik va o'rta biznesni (KO'B) qo'llab-quvvatlash bo'yicha moliyaviy institutlar va mexanizmlarni tashkil etishda namuna sifatida Rossiyadagi islohotlarga qaratilgan edi. Keginchalik Yevropa Ittifoqining taraqqiyotga ko'mak va moliyaviy qo'llab-quvvatlash dasturlari ham O'zbekiston uchun asos bo'ldi. Tadbirkorlik va kichik va o'rta korxonalarining moliyalashtirish imkoniyatlarini yaxshilashga qaratilgan dasturlar Yevropa Ittifoqining ilg'or tajribalariga asoslangan. O'zbekiston uchun, ayniqsa, biznes inkubatorlar va mikromoliya institutlarini qo'llab-quvvatlash nuqtai nazaridan namuna bo'lib xizmat qildi. Janubiy Koreyaning bozor iqtisodiyotiga muvaffaqiyatli o'tishi, texnologik innovatsiyalar va kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga qaratilgani O'zbekistondagi siyosat va moliyaviy mexanizmlarni ilhomlantirdi. Mahalliy mexanizmlarni ishlab chiqish 2000-yillarning boshidan boshlab O'zbekistonda o'zining moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etildi, jumladan Global mikromoliya modellaridan ilhomlanib, bu institutlar kichik tadbirkorlarga kreditlar berish uchun paydo bo'ldi. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlari: Hukumat kichik va o'rta biznes sub'yektlariga grantlar va imtiyozlar berish bo'yicha turli tashabbuslarni ilgari surdi, bunda xalqaro tajribadan kelib chiqib, ularni mahalliy ehtiyojlarga moslashtirdi.

Umuman olganda, O'zbekistonni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari mahalliy ildizlarga ega bo'lsa-da, ular boshqa mamlakatlar ta'sirida, xususan, mustaqillik va islohotlarning dastlabki yillarida shakllangan.

Xulosa va takliflar.

O'zbekistonda rivojlanish istiqbollari hisobga olgan holda iqtisodiyot modernizatsiyasi va liberallasuvi sharoitidagi yangi boshqaruv siyosati doirasida ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning dolzarb vazifalarini hisobga olgan holda korxonalar moliyaviy siyosatini shakllantirishning nazariy va uslubiy asoslarini takomillashtirish va korxonalar moliyasini rejalashtirish imkoniyatlaridan samarali foydalanish mexanizmlari va chora-tadbirlarini ishlab chiqishning zamonaviy tendensiyalarini tizimli tarzda tadqiq etishda "iqtisodiyot ochiqligi va biznes muhiti" kabi hayotiy belgilovchi omillar mutanosibliklarini o'zaro muvofiqlashtirish hamda uyg'unlashtirish orqali uning takomillashgan mexanizmini ishlab chiqish asosiy masala qilib qo'yilishi zarur va bu jarayon quyidagilarga imkon beradi.

Adabiyotlar/Literaturaga/Reference:

Dzhamalov Kh.N. (2020) *On the question of methods for assessing the financial stability of small businesses and its factors // International scientific journal "Scientist of the XXI century" No. 3-2 (62), March, pp. 50-59.*

Азоев Г.Л. (2015) *Корпоративное налоговое планирование: анализ, стратегия и практика. – 3-е изд. М.: Центр прогнозирования и анализа, – 208 с.*

Бланк И.А. (2004) *Финансовый менеджмент. К.: Ника-Центр, – С. 655.*

Бланк И.А. (2004) *Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-изд., перераб. и доп. – К.: Элга; Ника-Центр, – С. 96.*

Бобков Н.В. (2009) *Формирование финансовой стратегии корпораций в современных условиях. Автореферат диссертации на соискание кандидата экономических наук. – Москва., – С. 10.*

Гаджиев Ю.А. (2016) *Зарубежные теории налогового менеджмента // Финансовый менеджмент, выпуск 2-й. с.45-62;*

Гранберг А.Г. (2016) *О программе фундаментальных исследований корпоративного налогового планирования. //Налоги и налогообложение, №2, с.166-178;*

Гринчел Б.М. (2016) *Повышение налогового потенциала как обобщающая задача стратегического планирования. – СПб., – 120 с.*

Джамалов Х.Н. (2021) *Кичик бизнес корхоналарида молиявий менежмент ташкилий асосларини такомиллаштириш хусусида// "Science and Education" Scientific Journal, March / Volume 2 Issue 3, pp.436-453.*

Жихаревич Б.С., Лимонов Л.Э., Жунда Н.Б. и др. (2014) *Налоговое планирование и прогнозирование. Учебник в 2-х томах. – М.: Юрайт, С.234-278*

Лисоволик Я.Д. (2017) *Налоги акционерных обществ: особенности и проблемы современного развития // Российский журнал, №1, с.52-56.*

Лисовская И.А. (2009) *Методология формирования финансовой стратегии Российских компаний. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук. – М., – С. 4.*

Ломакин В.К. (2017) *Налоговое планирование и прогнозирование. Учебник / 5-е изд. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, – 671 с.;*

Савелев Ю.В. (2016) *Налоговое планирование предприятий: от теории к практике. – Петрозаводск: КарНЦ РАН, – 516 с.*

Фатхутдинов Р. (2016) *Финансы и налоги акционерных обществ: монография. – М.: РИА Стандарты и качество, -464 с.*